

O'ZBEKISTONDA MILLIY LIBOSLARNING ZAMONAVIYLASHISHI. MILLIY ZAMONAVIY LIBOSLAR

Urinboyeva Gulsevar Shuxrat qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yurtimizning milliy liboslari, ularning zamonaviylashishi, milliy zamonaviy liboslar haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Kiyim, kiyim-kechak, an'anaviy, madaniyat, milliy, urf-odatlar, ijtimoiy munosabatlar, dizayn, ipak.*

Odamning shakl-u shamoyili, bo'y-basti, ko'rinishi, jussasi, tusi, ko'z qarashlari, ovozi, tarovati, xullas, ichki va tashqi dunyosi u tavallud topgan, unib-o'sgan va kamolotga yetgan joyga monand bo'ladi. Yetti iqlim kishilari yetti xildir. Demak, odam o'z vatanining bir zarrasidir. Bizning har birimiz o'z yurtimizning bir zarrasimiz. Biz qayerda bo'lmaylik, o'zbekligimizni o'z tashqi qiyofamiz, so'zimiz bilan ifoda etamiz. Shunday ekan, bizning kiyinish madaniyatimiz ma'naviyatimiz ko'zguvidir. O'zbek xalqining o'tmishdagi kiyim-kechaklari bilan bog'liq ma'lumotlarni arxeologik qazilmalar jarayonida topilgan qadimiy katta devoriy suratlar, turli buyumlarga tushirilgan tasvirlar, o'rta asrlardagi kitob miniatyuralari beradi. O'rta asrlarga oid miniatyuralar o'zbek kiyimlarining o'ziga xos uslubi, ya'ni tipi shakllanganligi va ular keyingi davrgacha saqlanganligini ko'rsatuvchi noyob namunalardir. Xalqning kiyim-kechaklaridagi o'zgarishlar, asosan, XX asr boshlarida sezilarli ravishda namoyon bo'ladi va undagi transformasiya, asosan, shaharlarda ochiq ko'zga tashlanadi. An'anaviy o'zbek libosi asosan, ustki ko'ylak, ishton va chopondan, boshga do'ppi, oyoqqa mahsi-kalish yoki etikdan iborat bo'lgan. Erkak-ayol va bolalar kiyimlari bichimining deyarli bir xilligi ularning qadimiyligidan darak beradi. Bunday liboslar oddiy usulda, ba'zan qaychisiz va ulgusiz, yaxlit matodan yirtib tikilgan. Bir parcha gazlamani 2 ga buklab yelka tomoniga ko'ndalangga 2 yeng bilan bir parcha to'rt burchak xishtak (qo'ltig'iga solingan)ni tikib qo'yilavergan. Erkaklarning an'anaviy yaktak ko'ylagi uzunligi tizzagacha, ayollar va qizlarniki to'pig'igacha bo'lgan. Farg'ona vodiysida yaktak xildagi erkaklar ko'ylagining qiyiq joyi vertikaliga (yirmochi) belgacha etsa, yana bir turining yirmochisi gorizontal holda bir egnidan ikkinchisiga qiyib cho'zilgan. Har ikki turda ham uzunasiga yoqa o'rnatilgan.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, unutilayozgan qadimgi milliy an'analarimizni, qadriyatlarimizni tiklashga imkon tug'ildi. O'zbek milliy kiyimlari xalqimiz tarixi bilan uzviy bog'liq bo'lib, u moddiy-ma'naviy yodgorliklar ichida xalqlarning milliy o'ziga xosligini aks ettirib, etnik belgilari bilan ajralib turadi. Milliy kiyimlarda, biron-bir el-elat tarixiga borib taqaladigan an'analar, ijtimoiy

munosabatlar, ma'rifiy, din va estetik shakllarning ayrim unsurlari ifodalanadi, unda xalqimizning didi, go'zallik to'g'risidagi ideallari, xo'jalik yuritishning o'ziga xos jihatlari hamda oilaviy turmushning ba'zi tomonlari ham ko'zga yaqqol tashlanadi. O'zbek xalqining kiyimlari juda xilma-xil, rang-barang va jozibalidir. Ular - erkaklar, ayollar va bolalar kiyimlaridan iborat bo'lib, inson umrining fasllariga qarab ham ajratilgan: yoshlar, o'rta yoshlilar, keksalar uchun. Shuningdek, hududlar bo'yicha ham o'ziga xoslikni tashkil qiladi. Kiyimlarda insonning ijtimoiy mavqei, u yashagan joy va zamon, hayotidagi quvonchli yoxud qayg'uli voqealar ham namoyon bo'ladi. Bu masala tarixini o'rganish ko'plab yo'qolib ketgan va ketayotgan bebaho yodgorliklarimizning xilma-xilligini qayta tiklash va xalqimizning nodir merosini dunyoga tanitishga xizmat qiladi

O'zbek xalqining etnik tarixi va madaniyatini, uning boshqa xalqlar bilan o'zaro aloqalarini tadqiq etish bilan chambarchas bog'liqdir. U moddiy va ma'naviy yodgorliklar ichida xalqlarning milliy o'ziga xosligini aks ettiruvchi va etnik belgilarini ko'rsatuvchi mezondir. Kiyimlarda urf-odatlar, ijtimoiy munosabatlar, mafkuraning ba'zi bir elementlari, diniy e'tiqod, nafosat va estetik normalar o'z aksini topgan. Bundan tashqari, kiyimlarda inson yashagan joy va zamon, uning hayotidagi quvonchli yoxud qayg'uli voqealar namoyon bo'ladi. Millatimizni o'zga millatlardan ajratib turuvchi mohiyatlar emas, balki birlashtiruvchi omillar milliy ma'naviyat zamirini tashkil etadi. Faqat buni jo'n tushunish ham, jo'nlashtirib talqin etish ham xato. Ma'naviyatimizdagi eng umuminsoniy g'oyalar ham nihoyatda milliy bir tarzda o'zligini namoyon qiladi, ular boshqa millat ma'naviyati unsurlaridan nusxa ko'chirish shaklida namoyon bo'lmaydi. Biz milliy urf-odatlarimiz, marosimlarimizga baho bermoqchi bo'lsak, butun insoniyat manfaatlari nuqtai nazarini, alohida shaxs erkinligi, Vatan va millat manfaatlari, milliy qadriyatlarimiz majmuini yaxlit uyg'unlikda olib qaramog'imiz talab etiladi. Go'zallik o'ziga xos estetik timsoldir. Shuning uchun, moda har doim o'z-o'zidan harakat qiladi. Har doim ayollar chiroyli ko'rinishga intilishgan. Chiroyli ko'rinishni yaratishda kiyim muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy moda ayollari turli xil uslublarga rioya qilishadi, bizning davrimizda modada ko'plab alternativalar mavjud, kiyim tanlash ajoyibdir.

O'zbekistonda milliy liboslarni modernizatsiya qilish davom etmoqda. Bu asl o'zbek milliy tarixi bo'lib, ko'plab modellar bog'langan va fayl dizayni va foydalanilgan materiallar yonma-yon rivojlanmoqda va liboslar rivojlanmoqda.

Avvalo, milliy libos atrofiyasini o'zgartiradigan original dizaynlar yaratilishi mumkin. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar va rivojlanayotgan an'analardan foydalangan holda o'zbek liboslari modellari ham xuddi shu tomonda. Bu kiyimdagi ish va naqshning natijasidir. Masalan, an'anaviy o'zbek liboslari kompyuterda avtomatlashtirilgan dizaynda yoki 3D printer yordamida yangi dizaynlar yaratish imkoniyatlari mavjud.

Ikkinchidan, milliy libos xomashyosida foydalaniladigan materiallar rivojlanmoqda. O'zbekistonda bu qovurg'alar uchun iplar uchun xizmat qilish bilan bir qatorda ajralmas polimer xom ashyosi ham qo'llanilgan. Ushbu materiallar izolyatsiya va korroziyaga qarshi himoya sifatida keng qo'llaniladi.

Shundan kelib chiqib, milliy liboslarning zamonaviy rivojlanishi O'zbekistonda sayyohlik industriyasini ham xomashyodan rivojlantirmoqda. O'zbekistonning rang-barangligi va dizayni bilan mahalliy va xalqaro turizm tobora ortib bormoqda. Bu milliy liboslar bo'yicha sayyohlik biznesining kengayib borayotgani, zamonaviy butiklar, bozorlar, tati-art ob'ektlari ochilayotgani samarasidir. O'zbekiston hukumati jamiyatning milliy liboslar bilan bog'lanishini har tomonlama qo'llab-quvvatlamoqda. Milliy dizayn va moda akademiyalari yaratildi, ularning dizaynerlari dizayn va dizayn edi. Shuningdek, milliy liboslar tarixi va modasini asrab-avaylash maqsadida texnik-kontsertlar, seminarlar va festival-stollar tashkil etilmoqda. Bularning barchasi O'zbekistonda zamonaviy milliy liboslar va ayrim muhim jihatlar hisoblanadi. Bu inson davom etar ekan, O'zbekiston milliy liboslarining xalqaro e'tirofi, jahon moda ko'chasiidagi o'rni tobora kuchayib bormoqda.

O'zbekistonda Milliy liboslarning zamonaviy hayoti bir qancha omillarga, jumladan, o'ziga xos dizaynlarni ishlab chiqish va an'anaviy to'qish texnikasini zamonaviy uslublarga moslashtirishga asoslanadi. Bu jarayonda to'qimachilik sanoati va moda dizayni sohasidagi tadqiqotlar katta rol o'ynaydi. So'nggi yillarda O'zbekistonda milliy libos bo'yicha olib borilayotgan izlanishlar mahalliy dizaynerlar va hunarmandlarning salmoqli hissi bilan jadal tus oldi. An'anaviy naqsh va ranglardan foydalangan holda zamonaviy qirqim va detallar qo'shilgan holda milliy liboslar yangilanib, yanada zamonaviy qiyofa kasb etdi.

O'zbekistonda zamonaviy moda milliy libosini targ'ib qilish maqsadida turli tadbirlar o'tkazilmoqda. Masalan, "Milliy liboslar festivali" kabi tadbirlarda mahalliy dizaynerlar va ishlab chiqaruvchilar bir joyga to'planib, so'nggi tendensiyalarni namoyish etish imkoniga ega. Bundan tashqari, milliy liboslarni targ'ib qilish maqsadida modalar namoyishi, ko'rgazma va yarmarkalar tashkil

etilmoqda. Bundan tashqari, O'zbekiston hukumati milliy liboslarni muhofaza qilish va rivojlantirishga katta ahamiyat beradi. An'anaviy hunarmandchilik va to'quv texnikasini o'rgatish maxsus seminarlar va o'quv dasturlari kabi loyihalar orqali rag'batlantiriladi. Bu orqali yosh avlodning milliy liboslarga qiziqishi ortib, an'ana saqlanib qolmoqda. Binobarin, milliy liboslarning zamonaviy dizayni O'zbekistonda mahalliy dizayner va hunarmandlar hissasi bilan jadal rivojlanib borayotgan jarayondir. An'anaviy naqshlar zamonaviy qirqimlar bilan uyg'unlashgan bu asarlar milliy liboslarning yangilanib, yanada zamonaviy qiyofa kasb etishini ta'minlamoqda. Bu jarayonda tadbirlar, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgani ham muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rahmatullayeva U. S. o'zbek xalqining kiyinish madaniyati: an'anaviylik va zamonaviylik (falsafiy-madaniy yondashuv). Nomzodlik dissertatsiyasi. Toshkent, 2010 y.
2. Goncharova P. Uningtarkibi. Buxoro oltin kashtachilik san'ati. - G. G'ulom adabiyot va san'at nashriyoti. - Toshkent.1986 y.-110 bet.
3. Sukhareva O. A. Suzani. O'rta Osiyo dekorativ kashtalari. - Moskva: Vostochnaya literatura, 2006. -156 b.
4. O'zbekiston xalq ijodiyoti.- Toshkent: G'afur G'ulom adabiyot va san'at nashriyoti, 1977. -235 b.
5. Kamilova H. H., Raximova Z. I., Raxmatullayeva U. S. o'zbek milliy libosi va an'anaviy qadriyatlar. Monografiya.- G. G'ulom adabiyot va san'at nashriyoti. - Tashkent2018.-330 bet.